

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ
PAŽYMA

DĖL ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 25, 38, 43, 44, 52, 53, 56 IR 64 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 56⁴ STRAIPSNIŲ ĮSTATYMO (toliau – Projektas
Nr. 1) IR ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 24, 38 IR 47 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO NR. XIV-1261 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO (toliau – Projektas Nr. 2)
PROJEKTŲ (toliau kartu – Projektai)
(TAP-22-1393; TAIS NR. 22-8025(2))
2022-08-09 Nr. NV-2278
Vilnius

Projektų rengėjas - Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM).

Projektų tikslai:

- atskirti švietimo politikos formavimą nuo įgyvendinimo, pavedant valstybinės švietimo politikos įgyvendinimo funkcijas vykdyti Nacionalinei švietimo agentūrai (toliau – NŠA);
- sudaryti lygias galimybes tiek biudžetinių, tiek viešųjų įstaigų bendruomenėms ginti savo sprendimus dėl mokyklos reorganizavimo, likvidavimo ar pertvarkymo.

Dabartinė situacija: Švietimo įstatymu ŠMSM yra pavesta vykdyti ne tik švietimo politikos formavimą, bet ir švietimo politikos įgyvendinimo funkcijas – ŠMSM vykdo valstybinę švietimo teikėjų veiklos priežiūrą, organizuoja ir koordinuoja vidurinio ugdymo programų akreditavimą, koordinuoja savivaldybių administracijų švietimo padalinių veiklą įgyvendinant valstybės švietimo politiką ir kt. Šios funkcijos įstatymu yra pavestos vykdyti ŠMSM neribotam laikui. Vyriausybės įstatymo 29 str. 1 d. įtvirtinta, kad valstybės politikos įgyvendinimo funkcijos ministerijoms gali būti pavestos tik įstatymų nustatytais atvejais ir nustatytam terminui. Be to, dėmesį, kad ŠMSM vykdo jai nebūdingas politikos įgyvendinimo funkcijas, yra atkreipusi ir Valstybės kontrolė, pažymėdama, kad, kai tai įmanoma, politikos formavimas turi būti atskirtas nuo įgyvendinimo, taip pat, kad pagal galimybes turi būti įvertintos ir atskirtos projektinio (atrankos) finansavimo tvarkų teisinio reglamentavimo, konkursų organizavimo ir administravimo funkcijos siekiant, kad būtų užtikrinamas konkursų skaidrumas.

Nors pagal Vyriausybės įstatymą įsakymų priėmimas, teisės aktų projektų teikimas Vyriausybei yra ne ministerijos, o ministro kompetencija, ŠMSM ir švietimo, mokslo ir sporto ministro kompetencijos nėra atskirtos, visos Švietimo įstatyme nurodytos funkcijos yra priskirtos ŠMSM.

NŠA įsteigta 2019 m., reorganizavus Nacionalinį egzaminų centrą, Nacionalinę mokyklų vertinimo agentūrą, Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centrą, Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centrą, Švietimo informacinių technologijų centrą, Ugdymo plėtotės centrą ir yra šių įstaigų teisių ir pareigų perėmėja. NŠA yra vienintelė nacionalinio lygmens institucija, kurios pagrindinis veiklos tikslas – padėti ŠMSM priimti įrodymais pagrįstus, novatoriškus švietimo politikos sprendimus, nukreiptus į kiekvieno mokinio ugdymo sėkmę ir švietimo kokybės užtikrinimą. NŠA teisinė forma –biudžetinė įstaiga. NŠA neturi viešojo administravimo įgaliojimų ir Švietimo įstatymu nėra priskirta prie švietimo valdyme dalyvaujančių subjektų, nors *de facto* jau vykdo viešojo administravimo funkcijas (organizuoja mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas pasiekimų patikrinimus, užsienio lietuvių ir užsieniečių lietuvių kalbos pasiekimų vertinimą).

Švietimo įstatymo 44 str. 2 d. nustato, kad tais atvejais, kai savivaldybės tarybos sprendimų projektai dėl bendrojo ugdymo mokyklų reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo prieštarauja mokyklos bendruomenės sprendimams, siūlymus dėl tokios mokyklos reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo pateikia ŠMSM. Šio straipsnio nuostatos yra tikslintinos, nes neapima bendrojo ugdymo mokyklų, kurios yra viešosios įstaigos. Pagal Viešųjų įstaigų įstatymo 10 str., viešosios įstaigos dalininkų susirinkimas gali priimti sprendimą dėl viešosios įstaigos reorganizavimo ir reorganizavimo sąlygų tvirtinimo, pertvarkymo, likvidavimo ar jos likvidavimo atšaukimo.

Projektų esmė. Siūloma:

- pavesti NŠA vykdyti šiuo metu ŠMSM vykdomas valstybinės švietimo politikos įgyvendinimo funkcijas, įtvirtinant įstatyme NŠA įgaliojimus ir vystant NŠA kaip ekspertinę instituciją, atliekančią nacionalinius ir tarptautinius švietimo tyrimus ir analizes, vykdančią nepriklausomą ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir bendrojo ugdymo mokyklų išorinį veiklos vertinimą ir valstybinę švietimo teikėjų (išskyrus aukštąsias mokyklas) veiklos priežiūrą, vykdančią švietimo sistemos stebėseną (duomenų kaupimą, analizę, prognozavimą, poveikio vertinimą);
- tiesiogiai nurodyti NŠA tais atvejais, kai įstatyme NŠA buvo įvardijama kaip švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota institucija;
- suteikti NŠA viešojo administravimo įgaliojimus ir priskirti prie švietimo valdymo subjektų bei pakeisti jos organizacinę formą (iš ŠMSM pavaldžios biudžetinės įstaigos į įstaigą prie ŠMSM);
- atskirti ŠMSM ir švietimo, mokslo ir sporto ministro kompetencijas;
- patikslinti nuostatas dėl bendrojo ugdymo mokyklų reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo (įtraukiant dalyvių susirinkimą tais atvejais, kai bendrojo ugdymo mokyklos yra viešosios įstaigos).

Įsigaliojimas numatomas 2023 m. sausio 1 d.

Siūlomoms nuostatoms įgyvendinti 2023 m. gali reikėti apie 515 tūkst. Eur papildomų valstybės biudžeto lėšų darbuotojų išeitinėms išmokoms, kompensacijoms už nepanaudotas atostogas išmokėti, jei jie nesutiktų su siūlomais darbo sąlygų pakeitimais: 245 tūkst. Eur ŠMSM ir 270 tūkst. Eur NŠA.

Nauda. būtų aiškiai išgryninta švietimo politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų veikla, apibrėžtos visų švietimo politikos formavimo ir įgyvendinimo procesuose dalyvaujančių institucijų funkcijos ir atsakomybė; sudarytos prielaidos vystyti NŠA kaip kompetencijų centrą, kurti ir diegti įrodymais pagrįstus švietimo politikos įgyvendinimo sprendimus.

Atitiktis Vyriausybės programai. Įgyvendinamas Vyriausybės programos 46.7 papunktis „Švietimo institucijų veikla“, kuriame numatoma išgryninti ir stiprinti švietimo politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų veiklą, aiškiai apibrėžti visų švietimo politikos formavimo ir įgyvendinimo procesuose dalyvaujančių valstybės institucijų funkcijas ir atsakomybę; vystyti NŠA kaip kompetencijų centrą, svarstyti keisti NŠA veiklos formą, kuri leistų laisviau organizuoti institucijos veiklą.

Derinimas. Projektas derintas su Finansų ministerija, Teisingumo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Nacionaline švietimo agentūra, Lietuvos švietimo ir mokslo profesine sąjunga. Į Finansų ministerijos teiktas pastabas atsižvelgta. Dėl Teisingumo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Nacionalinės švietimo agentūros, Lietuvos švietimo ir mokslo profesinės sąjungos pastabų, į kurias neatsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies, parengta derinimo pažyma.

Dalykinio vertinimo išvada. Teikiame šias pastabas:

- siūlytina plačiau pristatyti planuojamus struktūrinius pokyčius NŠA ir ŠMSM bei lėšų poreikį Projektų nuostatomis įgyvendinti;
- atkreiptinas dėmesys, kad Projekto Nr. 1 įsigaliojimas numatomas 2023 m. sausio 1 d. Siūlytina įvertinti tokio termino realumą atsižvelgiant į teisėkūros proceso trukmę bei Projektams įgyvendinti būtinų įgyvendinamųjų teisės aktų peržiūros ir atnaujinimo kiekį;
- siūlytina papildyti ŠMSM argumentus derinimo pažymoje VRM atsakymu dėl supaprastintos NŠA darbuotojų tapimo valstybės tarnautojų galimybes.

Siūlome svarstyti tarpinstituciniame pasitarime ir patikslinti, įvertinus šias ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išvadoje pateiktas pastabas.

tel. +370 668 42783, el. p. kristina.miliauskaite@lrv.lt